

ТЕКСТ СТАТТІ ТУТ

Хворостяний Ігор Михайлович

Наприкінці 2000 р. колектив Інституту історії України НАНУ вразила трагічна звістка: 2 грудня в далекому Нью-Йорку, на 55-му році життя, відійшов у Вічність колишній заступник директора Інституту з наукової роботи Ігор Михайлович Хворостяний.

І. М. Хворостяний народився 3 квітня 1945 р. у м. Владивостоці, де його батько — військовий юрист — проходив службу в Збройних Силах. Усе подальше життя Ігоря Михайловича було пов'язане з Києвом, містом його дитинства, юності і зрілості, містом, у якому народилися його син і онука, містом, в яке він був закоханий, і за яким сумував до останніх днів.

Після закінчення у 1963 р. школи І. М. Хворостяний вступив до Київського університету імені Тараса Шевченка, який закінчив у 1968 р., здобувши фах перекладача-референта. Знання іноземних мов (англійська,

французька, арабська), романтизм молодості, нестримний потяг до пізнання далеких світів, свідомо потреба у випробуванні своїх знань і сил стали першопричиною того, що він як військовий перекладач потрапляє в Народно-Демократичну Республіку Ємен. Два роки військової служби (1968—1970) на Близькому Сході керівником польотів, учасником танкового переходу на північ країни дали неоціненний життєвий досвід, зробили колишнього випускника столичного університету особистістю, справжньою людиною. Саме тут, у Південному Ємені, утвердилася його зацікавленість міжнародними відносинами, зародився інтерес до близькосхідної проблематики, у вивченні й розумінні якої він здобув заслужений авторитет і визнання як вчений, дипломат, експерт-аналітик.

Після нетривалої роботи в Українському товаристві дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами (1970—1971) життя і діяльність І. М. Хворостяного майже впродовж двадцяти років пов'язані з Інститутом історії НАН України. Тут він навчався в аспірантурі (1971—1974), працював молодшим науковим співробітником (1974—1977), ученим секретарем (1977—1983), заступником директора з наукової роботи (1983—1990). Саме в Інституті І. М. Хворостяний сформувався як талановитий учений, обдарований організатор, досвідчений дипломат, активний учасник громадського життя.

На початку наукової кар'єри І. М. Хворостяний займався вивченням історії країн Близького Сходу другої половини ХХ ст., у 1975 р. захистив кандидатську дисертацію “Неоколоніалістська політика Англії у зоні Перської затоки (60-ті — початок 70-х років)”, що стала основою його монографії “Перська затока: політика, нафта, долари” (К., 1983). Для української історіографії це були фактично перші дослідження в умовах тодішньої монополізації Москвою міжнародної проблематики в цілому і близькосхідної зокрема. Вони стали свого роду початком злому “закріпленого” за вітчизняною наукою провінціалізму, обмеження місцевою тематикою. Проблема наступних його наукових досліджень значно розширюється. Колом інтересів І. М. Хворостяного стають питання роззброєння в сучасному світі та участі України у міжнародних стосунках. Цьому присвячені його книги “Небезпечний тягар” (К., 1986), “За мир без зброї. Участь Української РСР у боротьбі СРСР в ООН за роззброєння. 1945—1987” (К., 1988), “Розум проти безумства у ядерний вік” (Сімферополь, 1989), опубліковану пізніше й англійською мовою, “Вклад Української РСР в боротьбу за мир і роззброєння” (К., 1989) та багато інших праць.

Незважаючи на традиційні для радянського часу назви, книги ці містили критичний погляд на історію української дипломатії і побачили світ тільки в умовах перебудови. Зберегли вони свою наукову цінність і в наші дні.

Притаманною рисою І. М. Хворостяного, як справжнього вченого і авторитетного організатора науки, були постійний пошук, потреба в переосмисленні як тематики, так і організаційних форм історичних досліджень. Наприкінці 80-х років він став ініціатором створення в Інституті Центру з вивчення проблем міжнаціональних стосунків. Завдяки своєму незаперечному авторитетові і високій повазі колег йому вдалося об'єднати в новому підрозділі відомих спеціалістів, за короткий термін досягти суттєвих наукових результатів.

І. М. Хворостяному, як мало кому з українських істориків, вдавалося поєднувати наукові дослідження в галузі міжнародних стосунків з дипломатичною практикою. Він постійно залучався до виконання відповідальних доручень Міністерством закордонних справ України, Організацією Об'єднаних Націй, іншими міжнародними установами. Тривалий час був

членом наукової ради МЗС України, експертом ООН з палестинського питання, брав участь у міжнародних конференціях з питань роззброєння та Близького Сходу. Логічним продовженням його багатогранної діяльності стало призначення у 1990 р. на високу посаду директора відділу Центру ООН проти апартеїду.

Проте, напевно, найбільше запам'ятається Ігор Михайлович Хворостяний усім, хто його знав, як людина рідкісних людських якостей. Неможливо уявити Інститут історії України НАНУ 70—80-х років без його яскравої особистості. Присутність І. М. Хворостяного відчувалася і тоді, коли він перейшов на дипломатичну роботу. Це була присутність людини — взірця високих рис і якостей, до яких багато хто з нас звертався і звертається подумки у своїх діях і намірах. Природа щедро обдарувала Ігоря Михайловича високим інтелектом, здібностями в оволодінні іноземними мовами, мистецтвом спілкування і, що там казати, виразною зовнішністю, за якою відчувалися розум, надійність, сила і впевненість справжньої людини. Його природні інтелігентність, шляхетність, великодушність, щедрість, почуття гумору приваблювали людей. Він безпомилково розпізнавав талановитих і здібних молодих науковців, підтримував їх.

Останні роки свого життя Ігор Михайлович прожив у Нью-Йорку. Він сумував за Україною, Києвом, друзями. І так, як йому не вистачало нас, так нам, його друзям і колегам, завжди буде не вистачати його. З ним відійшов у Вічність цілий світ, ціла епоха нашого життя.